

אדרת רשב"ם

ר"ת אמרות דוב רוזנברג תלמיד רבינו שלמה ב"ר מרדכי
לזכר נשמת הגה"ק רבינו שלמה מזוועהיל זי"ע

בס"ד

פ' שמיני שנת הפלפול דסוגיא נעשה אדם לפ"ק גיליון ת"ב

מדור הנעשה ונשמע

שריפות גדולות פרצו (יום רביעי) יום כ"ה ניסן, על יד מושב תרום, וסמוך ליישובים בית מאיר ומסילת ציון, בנוסף פרצה שרפה גם ביער אשתאול הסמוך לבית שמש, האש התפשטה במהירות בשל רוחות חזקות, והביאה לפינוי מיידי של תושבי היישובים הללו מחשש לשלומם, כעת כבר שלטו צוותי הכבאות וההצלה על השריפות, והתושבים ברוב היישובים הורשו לחזור לבתיהם, אבל נזק רב נגרם ע"י השריפות הללו.

בספרי מוסר מפרשים את הפסוק בפ' ויקהל, "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" – לברוח ממחלוקת כמו מאש, וכך איתא מפורש בספר השל"ה הקדוש וזלה"ק, לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת (שמות לה:ג), רומז לאש המחלוקת ואש הכעס, שצריך האדם לזהר שלא לבער אותו עולמית, ומכל שכן ביום השבת קודש שאין בוער בו אש של גיהנם, והכועס בשבת או עושה מחלוקות חס ושלום, גורם להיות חמת הגיהנם בוער בו בר מינן (ספר השל"ה הקדוש שמות פ' החודש), וכי בְּכָדִי יִצָּאָה אֵשׁ, הלא כבר אמר רבי עקיבא בפרקי אבות, וּנְפָרְעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ וְשִׁלָּא מִדַּעְתּוֹ (אבות פ"ג מט"ז), לא עביד קודשא בריך היא שום מאורע למגנא, לכל יש סבה וחשבון, כִּי אֵשׁ יִצָּאָה מִחֲשָׁבוֹן, הכל בחשבון מדוקדק במדה ובמשקל, ואין לי שום ספק כי זה אות מן השמים, איך אש השנאה נגד לומדי התורה גרם לאש להבערה יוצאת, וכבר ארז"ל במסכת פסחים, גְּדוּלָּה שְׁנָאָה שְׁשׂוֹנְאִין עֲמֵי הָאָרֶץ לְתַלְמִיד חֶכֶם, יוֹתֵר מִשְׁנָאָה שְׁשׂוֹנְאִין עוֹבְדֵי פִּזְבֻּגִּים אֶת יִשְׂרָאֵל, וְנִשְׁוֹתֵיהֶן יוֹתֵר מֵהֶם, תֵּנָא, שְׁנָה וּפְרִשׁ, קִשָּׁה יוֹתֵר מֵהֶן (פסחים מט:), וסימנך בפסוק הנ"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם, **בכל מושבותיכם בגימטריא בגיוס בני הישיבות**, אש ההסתה היא שגרמה לשריפת הענק אשר מקורה התחילה על יד מושב תרום ועל יד אשתאול, וסימנך **שריפה ליד תרום בגימטריא ההסתה לגיוס לומדי תורה**, ועוד סימן, **הכבאים נלחמו לבלום את האש בגימטריא בגלל גזירת גיוס חרדים** (עם הכולל), וזה קרה השבוע (יום רביעי) יום כ"ה ניסן, וסימנך **מושב תרום בגימטריא זה כ"ה בניסן תשפ"ה**, וסימנך **וכל הכבאים לחמו לבלוימת האש בגימטריא יום כ"ה ניסן תשפ"ה**, השריפות גרמו לנזקים אדירים, כ-7,000 דונם חורש בהרי ירושלים נשרפו כליל, והכל ביום אחד, וסימנך **השבעת אלפים דונם בגימטריא יום כ"ה בניסן תשפ"ה**, ובוודאי הנזקים הם עונש על ההסתה נגד לומדי תורה ועל הקיצוצים לחרדים ולמוסדותיהם, כי תרין אלו הולכין הדדי, הרי **גזירת קיצוצים חרדים בגימטריא הסתה נגד לומדי תורה**.

מצינו אצל אליהו הנביא בהר הכרמל, וַתִּפֹּל אֵשׁ ה' וַתֹּאכַל אֶת הָעֵלֶה וְאֶת הָעֵצִים וְאֶת הָאֲבָנִים וְאֶת הָעֶפֶר וְאֶת הַמֵּיִם אֲשֶׁר בַּתְּעֵלָה לַחֲכָה, וַיֵּרָא כָּל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ ה' הוּא הָאֱלֹקִים ה' הוּא הָאֱלֹקִים (מלכים א' יח:לח-לט), וסימנך **העולה העץ האבן עפר ומים בגימטריא תשפ"ה**, הגיע העת והעידן להתעורר בצעקה גדולה ומרה עד מאד כמו במפטיר יונה, וַיִּקְרַב אֵלָיו רֵב הַחֹבֵל וַיֹּאמֶר לוֹ מָה לָּךְ נִרְדָּם (יונה א:ו), וסימנך **אבן מקיר תזעק בגימטריא אהבת קדומים החיה נרדמים**, ובגימטריא **כ"ה ניסן תשפ"ה**.

כמו אצל אליהו בהר הכרמל כאשר ותפל אש ה', אמרו כל העם ה' הוא האלקים, ביום כיפור בסוף תפלת נעילה אנחנו אומרים בקול רם שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, וז' פעמים ה' הוא האלקים, וכבר אמרתי מזמן טעמא בסיבת ז' הפעמים, כי במחזור שם כתיב שצריך האדם לקבל על עצמו שמוכן למסור את נפשו על קידוש השם, והרי מצינו במס' ברכות, תשע מאות ושלושה מיני מיתה נבראו בעולם, שנאמר למות תוצאות, תוצאות בגימטריא הכי הו', קשה שבכלן אסכרא נחא שבכלן נשיקה (ברכות ח.), ולזה אומרים ז' פעמים ה' הוא האלקים, כי ז' פעמים ה' הוא האלקים בגימטריא 903, הם תשע מאות ושלושה מיני מיתות משונות שעל ידם מוכנים אנחנו למסור את נפשנו על קידוש השם.

ועוד דבר מאד מעניין כי מנהג ישראל תורה ללמוד בימי הספירה מסכת סוטה כל יום דף א' (עיין זוהר ח"ג דף צ"ז), והדף של כ"ה ניסן היא דף י', ושם נאמר, מה הקב"ה מגין על כל העולם כולו, אף שמשון מגין בדורו על ישראל (סוטה י.), ולעיל שם בעמוד הקודם, אמר ר' אסי, צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו ועקרון שמשון וטחנן זה בזה (סוטה ט:), והשריפה באשתאול יוכיח, כי מצינו אצל שמשון, וַתִּלְד הָאִשָּׁה בֶּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁמִשׁוֹן וכו', וַתִּחַל רוּחַ ה' לִפְעֻמוֹ בְּמַחְנֶה דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֲשֶׁתָּאֵל (שופטים יג:כד-כה), והבט נא ימין וראה כי **אשתאול בא"ת ב"ש הם אותיות תבאתפ"כ**, בגימטריא ז' פעמים ה' הוא האלקים, דהיינו 903, וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויאמר ה' הוא האלקים. למחרת (יום ה') אחה"צ התחדשו השרפות בשני מוקדים, בשורש ובנווה אילן, וסימנך **כ"ו בניסן תשפ"ה בגימטריא זהו שורש ונווה אילן**.

מזור הדור

מאבותינו או לא, תלוי אי לחלק כריך קרא או לא, כי אברהם אבינו נטווה קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, ואברהם אבינו הלך בה רק לארכה ולא לרחבה, ולמ"ד הליכה קונה – אי אמרינן לחלק לא כריך קרא – שפיר קנה אברהם אבינו ע"ה את ארץ ישראל, וכן גם איתא שם בדורש א', ומוסיף שם עוד וזלה"ק בא"ד, מבואר שדעת חכמי ארפת הוא כדעת הרא"ם ז"ל, שקודם מתן תורה לא יאלו מכלל בני נח להקל, ולפיכך הולך להתגייר, משום דקיימא לן באומות הלך אחר הזכר, אך הרמב"ן אויז לשיטת הר"ם יפה, שהאבות יאלו מכלל בני נח אף להקל, ולדעתי הראיה שהביא הרמב"ן ממ"ש גבי עשו, ודילמא ישראל מומר שאני, הוא ראיה חותכת, וכן נראה דיך להכריח ממ"ש פרק המוכר פירות (ב"ב ק.), תנא הלך בה לארכה ולרחבה קנה, דכתיב קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה ע"כ, ואין ספק שמדין חזקה נגעו בה, והרמב"ם צ"א מהלכות מכירה ובפ"א מהלכות זכיה ומתנה כתב, שאין העכו"ם קונה בחזקה, ואם אמרת דלא יאלו מכלל בני נח, איך קנה אברהם בחזקה (פרשת דרכים דרוש א', ועיין בספר בנין דוד פ' ויחי אות כ"ו), ולפי"ז יש לתלות המחלוקת אי ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו או לא, במחלוקת אי הי' לאבות דין בן נח או דין ישראל, דאי האבות הי' להם דין בני נח, א"כ ארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, אבל אי אמרינן דדין ישראל הי' להם, א"כ שפיר ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, ויוסף היה ס"ל שדין ישראל יש להם, ולפיכך חייבים במלוות,

ולעיל שם צ"פ וישב, אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בלאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם (בראשית לז:ב), ופירש"י ז"ל, את דבתם רעה, כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו שהיו אוכלין אבר מן החי וכו', על אבר מן החי – וישחטו שפיר עזים במכירתו ולא אכלוהו חי כדי שילקה בשחיטה וכו' (רש"י).

ופירש המזרחי, כי השבטים היו חותכים בשר מבית השחיטה בעודה מפרכסת ומניחין אותה עד שתמות, ואחר כך היו אוכלין אותו כדי שיצריא, כדאיתא בפרק השוחט, אמר רב אידי בר אבין אמר רבי יוחנן ב"ר אשיאן, הרו"ה שיצריא, חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה ומניחו עד שתמות (חולין לג.), ויוסף היה סבור שכיון שחותכים אותו בעודה מפרכסת, יש בו משום אבר מן החי, ואין הדבר כן, דאפילו לרב אחא בר יעקב דפליג עליה דרב אידי, הני מילי בגוי משום דגוים לית להו שחיטה, אלא אפילו בנחירה בעלמא סגי, וכיון דבמיתה תליא מילתא אינה יולאת מידי אבר מן החי שהם מזהרין בו עד שתמות, אבל בעודה מפרכסת לא, אבל

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימים והקרב לפני ה', ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעלה, ושור ואיל לשלמים לזבח לפני ה' ומנחה בלולה בשמן כי היום ה' נראה אליכם (ויקרא ט:א-ד).

ופירש"י ז"ל, ויהי ביום השמיני – שמיני למלואים, הוא ר"ח ניסן שהוקם המשכן בו ביום ונטל י' עטרות, השנויות בסדר עולם (ומובא בשבת פז: (רש"י), ובד"ה קח לך עגל, להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה, על מעשה העגל שעשה (רש"י).

וחזיתי בזוהר הקדוש ריש פ' שמיני, ויהי ביום השמיני וגו', רבי יצחק פתח, (איוב לח:ז) בְּכֵן יַחַד פְּכֵי בָקָר וְיָרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, זָפְאִין אֵינֵנוּ יִשְׂרָאֵל, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב לֵנוּ אוֹרֵייתָא קְדִישָׁא, חֲדוּתָא דְּכָלָא, חֲדוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִטְוִילוּתָא דִּילִיָּה, דְּכַתִּיב, (משלי ח:ל) וְאִהִיָּה שְׁעָשׂוּעִים יוֹם יוֹם, וְאוֹרֵייתָא פְּלָא, חַד שְׁמָא קְדִישָׁא אִיהִי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְאוֹרֵייתָא אֲחֻזְרֵי עֲלֵמָא דְּכַתִּיב, (שם משלי ח:ל) וְאִהִיָּה אֲכָלוּ אֲמוֹן אֶל פִּקְרֵי אֲמוֹן אֲכָלָא אֲמוֹן, וּבְאוֹרֵייתָא אֲחֻזְרֵי בֵּר נָשׁ, הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב, (בראשית א:כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם, אֲמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאוֹרֵייתָא, צְעִינָא לְמַבְרֵי אָדָם, אֲמַרָה קְמִיָּה, הִיא בֵּר נָשׁ זְמִין לְמַחְטִי וּלְאִגְזָא קְמַךְ, אִי לֹא תִּתְּרִיךְ רִוּגָךְ עָלֵיהָ, הִיךְ יָקוּם צְעֵלְמָא, אֲמַר לָהּ, אֲנָח וְאֵת נֹקִים לִיָּה צְעֵלְמָא, דְּהִיא לֹא לְמַגְנָא אֲתִקְרִינָא אֲרִיךְ אֲפִים (זוהר ח"ג לה:).

ומצינו דלימוד התורה היא כלי כפרה, כדתמן תנינן, אמר רבא, בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה (ר"ה יח, יבמות קה.), ושפיר אנא (קוב"ה), ואת (התורה), נוקים ליה בעלמא, אפילו דבר נש זמין למחטי ולארגזא קמד.

ובתרגום יונתן, ועם בני ישראל תמליל למימרה, סבו בדם אתון לפיר בר עיזי, מטול דסטנא מימתיל ביה, מטול דלא ישתעי עליכון לישן תליתאי על עיסק לפיר בר עיזי דנכיסו שבטוי דיעקב ורמיו יתיה, ועיבד יתיה לחטאתא, ועיגלא, מטול דאשתעבדתון לעיגלא, ואימר בר שתיה, מטול דידכר לכוון זכותא דיחחק דכפתיה אבוי הי כאמרר תריהון שלמין לעלתא (תרגום יונתן).

ובפ' וישב, ויקחו את כתנת יוסף וישחטו שפיר עזים ויטבלו את הכתנת בדם, וישלחו את כתנת הפסים ויביאו אל אביהם ויאמרו זאת מלאנו הכר נא הכתנת בנך הוא אם לא (בראשית לז:לא-לב), וצ"ב מאי המחלוקת שהיה בין יוסף ואחיו השבטים הקדושים.

ונל"פ בעזשהי"ת עפ"י מה דאיתא בספר פרשת דרכים (דרך הקודש דרך ט') אי ארץ ישראל מוחזקת לנו

בישראל דבשחיתה תליא מילתא, כיון דשחט לה שחיתה מעליא כבר ילאה מידי אסור אבר מן החי, אף על פי שעודה מפרכסת (מזרחי).

ואיתא בספר בנין דוד פ' וישב וזלה"ק, דלכון ביקש יעקב ליטב בשלוה, דסבר דהגלות אינו מתחיל משנולד יחזק דכתיב בארץ לא להם, וארץ ישראל מוחזקת מאברהם אבינו ע"ה ומקרי להם, והנה הקדמונים הקשו איך מוכרו השבטים את יוסף, הא כתיב גונב נפש ומכרו וכו', וכתוב ביד אבישלום לתרץ דהרי אחז"ל (סנהדרין פה:): דגונב נפש ומכרו ועדיין הגנב ברשותו פטור, והרי מכרו את יוסף בשכם, דסברו דארץ ישראל מוחזקת מאברהם אבינו ע"ה ושכם מוחזקת מאבותינו ליוסף עיי"ש, וזה שאמר בקש יעקב ליטב בשלוה, דסבר דארץ ישראל מוחזקת כנ"ל, וע"כ מכרו השבטים את יוסף, וזהו שקפץ עליו רוגזו של יוסף (בנין דוד פ' וישב סי' ט"ז, פ' ויחי סי' מ"ח).

ולכון השבטים שם"ל דדין ישראל יש להם, לכך היו חותכים בשר מבית השחיתה בעודה מפרכסת והניחו אותה עד שתמות ואכלו, אבל מזינו בכתבי האיריז"ל שער הפסוקים פ' וילא וזלה"ק, כנודע שעשרת השבטים כולם נתעברו בעשרה הרוגי מלכות לכפר עון מכירת יוסף עצמו (שער הפסוקים פ' ויצא), ומקורו טהור בזוהר חדש וזלה"ק, עשרה סבי קטולי מלכות אתענשו על מכירת יוסף (זוהר חדש מדרש רות [דפוס ישן פט:]), מובא ברקאנטי ריש פ' וישב, ובמדרש שוחר טוב על משלי, אמר רבי יהושע בן לוי, לא נמשכו עשרה הרוגי מלכות אלא בחטא מכירתו של יוסף (מדרש שוחר טוב משלי פרק א'), וכיון שנתענשו על מכירת יוסף, מוכח דדין בן נח היה להם, וא"כ ארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, ושכם אינה ברשותם, ואין להם אמתלא של גונב נפש ומכרו ועדיין הגנב ברשותו פטור, ונמצא הלך עם יוסף במחלוקת עם אחיו, דללאחר זמן נפקד עליהם החטא מכירת יוסף בעשרה הרוגי מלכות.

ובגמרא בסנהדרין תניא איש איש, מה תלמוד לומר איש איש, לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס, אשר יקלל את אביו ואת אמו, אין לי אלא אביו ואמו, אביו שלא אמו, אמו שלא אביו מניין, תלמוד לומר אביו ואמו קלל, אביו קלל, אמו קלל, דברי רבי יאשיה, רבי יונתן אומר, משמע שניהן כאחד ומשמע אחד ואחד בפני עצמו, עד שיפרט לך הכתוב יחדיו, מנא ליה, נפקא ליה מומקלל אביו ואמו מות יומת, ואידך, ההוא מיבעי ליה לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס, ותיפוק ליה מאיש איש, דברה תורה כלשון בני אדם (סנהדרין פה:), ולפי"ז אם לחלק לא לריך קרא, א"כ דברה תורה כלשון בני אדם, ואם לחלק לריך קרא, א"כ לא דברה תורה כלשון בני אדם.

וכתב המחבר, ראובן הוליא שטר חוב על שמעון שזמנו חמישה בניסן, ושמעון הוליא שובר שנקתב בחמשה

בניסן כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעות שהיו עליו עד אותו היום, ראובן גובה שטרו, דכלשון העולם עד ולא עד בכלל (מחבר בשו"ע חו"מ סימן מ"ג סעיף כ"ז), ולכן המחלוקות אי אמרינן עד ועד בכלל או לא, תלוי במחלוקות אי דברה תורה כלשון בני אדם, או לא דברה תורה כלשון בני אדם.

ואיתא בספר בנין דוד פ' נח וזלה"ק בא"ד, ונדע דברי השלה"ק והמפרשים ז"ל דכתוב תשב אנוש עד לכ"א ר"ת לם כפירה לאשת איש, דאי אמרינן עד ועד בכלל מועיל תשובה גם בעצירות אלו, אבל אי אמרינן ולא עד בכלל אינו מועיל תשובה על עצירות אלו עכ"ל, וכבר כתבו המפרשים דלמאן דאמר דתשובה קודמה לבריאת עולם גדול כחה ומועיל תשובה גם על עצירות הנ"ל, והנה במדרש (בראשית רבה א, ד) מנה ששה דברים שקודמו לבריאת העולם ורבי אהבה בר זעירא אומר אף התשובה שנאמר בטרם הרים יולדו – מאותה שעה – תשב אנוש עד דכא עיי"ש, וכתב ביפה תואר דפליגי אי דרשינן סמוכין, דמאן דאמר הראשון לא דרוש סמוכין ותשב אנוש עד לכ"א אינו דבוק עם בטרם הרים יולדו, ור' אהבה בר זעירא ס"ל דדרשינן סמוכין, וכתוב בטרם הרים יולדו וכו' תשב אנוש עד דכא, שמע מינה דתשובה קודמה לבריאת העולם עכ"ל (בנין דוד פ' נח אות כ"ז).

ומאינו דמהני תשובה אפילו על ע"ז, דהא כתיב בריש פ' פקודי, אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה וגו' (שמות לח:בא), ופירש"י ז"ל, משכן העדת, עדות לישראל שיותר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם (רש"י), ולפיכך כתב רש"י ז"ל, קח לך עגל, להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה, על מעשה העגל שעשה.

ואיתא בספר כסף נבחר פ' בראשית וזלה"ק, ותמן תנינן במס' פסחים (ק"ט), מאי דכתיב וידי אדם מתחת כנפיהם (יחזקאל א:ח), וידו כתיב, מלמד שידו של הקב"ה פרושה מתחת כנפי החיות לקבל את השבים, וא"כ אם הולכים בתר הכתיבה, ודאי מוכח דהקב"ה מקבל שבים ותשובה מועלת, אבל אי הולכין בתר הקריאה, אם כן קרינן וידי אדם דקאי על המלאכים, ואין להוכיח דהקב"ה מקבל שבים (כסף נבחר פ' בראשית).

ואיתא בריש מסכת כתובות, דרש בר קפרא, גדולים מעשה לדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב – אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואילו במעשה ידיהם של לדיקים כתיב – מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך, הסיב דבלי אחד ור' חייא שמו – ויבשת ידיו יצרו, ידו כתיב (כתובות ה.), ולפי"ז אי אמרינן דיש אם למסורת, א"כ גדולים מעשה

לדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, אבל אי נימא דיש אם למקרא, א"כ גדולים מלאכים יותר מהלדיקים.

ומאינו במסכת סופרים, אמר רבי יהושע בן לוי הדא אגדתא כתוב בה, הכותבה אין לו חלק לעולם הבא, והדורקה מתבדק, והשומעה אינו מקבל שכר, והתני ר' חיינא בר פפא (דברים ה:ד) פנים בפנים דבר ה', פנים תרי, בפנים תרי, הא ארבעה אפיון, פנים של אימה למקרא, פנים בינוניות למשנה, פנים שוחקות להש"ס, פנים מסבירות לאגדה (מסכת סופרים פרק ט"ז משנה ב').

ובספה"ק בנין דוד פ' תולדות מלכות המסכת סופרים הנ"ל והוסיף, וכתב זקני בעיר דוד ז"ל (סי' תרי"ב) דפליגי אי לדיקים גדולים ממלאכים או מלאכים גדולים מלדיקים, דמאן דס"ל לדיקים גדולים ממלאכים, א"כ י"ל הא דכתיב כי לא יראנו האדם וחי קאי על המלאכים, אבל לדיקים יכולים לראות פני השכינה, א"כ אמרינן פנים בפנים דבר ה' עמכם כפשוטה דראו פני השכינה, ולא נשמע דיש ד' פנים לתורה, על כן ס"ל דאין מקבלין שכר על אגדה, אבל מאן דס"ל דמלאכים גדולים מלדיקים, ס"ל דלא יראנו האדם וחי קאי על לדיקים, ועכ"ל הא דכתיב פנים בפנים דיש ד' פנים לתורה ומקבלין שכר על אגדה עכ"ל פ"ח (בנין דוד תולדות אות פ', ועיין בספר מעשה רוקח ב' בשלח עה"פ אז ישיר משה וגו', ועיין חנוכה התורה ריש פ' וישלח).

ותמן תנינן במסכת זבחים, וחכמים אומרים לא נתכהן משה אלא שבעת ימי המלוואים בלבד, ויש אומרים לא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה, שנאמר ומשה איש האלקים, בניו יקראו על שבת הלוי, ואומר משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו (זבחים קב.).

והגמרא מספרת לנו במסכת עבודה זרה, רבי עקיבא איקלע לגינזק בעו מיניה וכו', במה שימש משה כל שבעת ימי המלוואים, לא הוה בדיה, אתא שאל בי מדרשא אמרי וכו', במה שימש משה שבעת ימי המלוואים בחלוק לבן (ע"ז לד., ועיין תענית יא.).

ופירש"י ז"ל במס' זבחים, משה ואהרן תרין, ובניו תרין, שאף משה כהן היה בשבעת ימי המלוואים, ואע"ג דלא כהנו צבת אחת, מיהו קרא להכי מידריש (רש"י זבחים יט:).

ותנינן בירושלמי, אין מושחין כהנים מלכים על שם לא יסור שבת מיהודה, אמר רב חייא בר אבא, על שם למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל (דברים יז:ב), מה כתיב בתריה, לא יהיה לכהנים הלויים (ירושלמי שקלים פ"ו ה"א, סוטה פ"ה ה"ג, הוריות טו:), וע"ז הסביר כ"ק אדמו"ר מרן בעל שפע חיים מלאנו

זאוקללה"ה זי"ע בטוב טעם ודעת בישראל סבא דדרוש ליל ש"ק פ' משפטים וזלה"ק, וי"ל ג"כ מלחא בטעמא, דכיון דכהני שְׂלוּחָא דידן – אבל מלך שילוחי מן שמיא – כי לה' המלוכה וממליך מלכים, וכדכתיב בשלמה וישב על כסא ה' (מלכים א' כט:בג), ומכיון שהמלוכה במעלה יותר גדולה אין ראוי להתערב בו הכהונה שהוא שילוחי דידן, יהי' איך שיהי' – יש לנו סמיכות דקראי דאי אפשר להיות כהן ומלך ביחד (ישראל סבא חלק א' ירחון י'), עכ"ל ודפח"ת.

וי"ל בדרך פטפוטי דאורייתא, שלכך לא שימש משה רבינו ע"ה בכהונה רק בשבעה ימי המלוואים, כפי הנ"ל שאין מושחין כהנים מלכים, ומשה רבינו היה מלך, אלא בהוראת שעה שימש בכהונה במשך שבעה ימים בימי המלוואים.

והיאך שאמר הכתוב, ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, ופירש"י ז"ל, שמיני למלוואים הוא ר"ח ניסן שהוקם המשכן בו ביום וכו', בהוראת שעה שימש משרע"ה בכהונה רק בימי המלוואים כי אין מושחין כהנים מלכים, וא"כ דרשינן סמוכין וספיר מהני תשובה אפילו על עבירות החמורות ביותר, לפיכך דרשו בזוהר הקדוש, ויהי ביום השמיני וגו', באורייתא אתברי בר נש כדכתיב ויאמר אלקים נעשה אדם אחר קו"ה לאורייתא בעינא למצרי אדם, אמרה קמיה האזי בר נש זמין למחטי א"ל אנא ואת נוקים ליה בעלמא דהא לאו למגנא אתקרינא ארץ אפים, כי ספיר מהני תשובה והתורה היא כלי כפרה, ואפילו על ע"ז מהני תשובה דהא ויתר הקב"ה על מעשה העגל, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימם והקרב לפני ה', וכיון דמהני תשובה אפילו על ע"ז, א"כ אמרינן עד ועד בכלל, ולא דברה תורה כלשון בני אדם, ולחלק כריך קרא, וא"כ ארץ ישראל אינה מוחזקת מאברהם אבינו ע"ה ושכם אינה מוחזקת מאבותינו ליוסף, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימם לעלה, ובתרגום יונתן, מטוב דלא ישתעי עליכון לישן תליתאי על עיסקא כפיר בר עיזי דנכיסו שבתוי דיעקב ורמיו יתיה, לכפר על השבטים ששחטו שעיר עזים וטבלו את הכתונת בדם, וכיון דמהני תשובה אפילו על עבירות החמורות ביותר, א"כ דרשינן וידו כתיב זה ידו של הקב"ה שפרוסה תחת כנפי החיות לקבל שדים, ויש אם למסורת, וא"כ דרשינן נמי ויבשת ידו כתיב, וגדולים מעשה לדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, וספיר יכולין לדיקים להסתכל כביכול באנפי השכינה, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ושור ואיל לשלמים לזבח לפני ה' ומנחה בלולה בשמן כי היום ה' נראה אליכם, שיכלו להסתכל כביכול בגילופין באנפי השכינה הקדושה.